

FOLKEAFSTEMNING**National folkehøring kan blive vendepunktet i euro-kampagnen**

Amerikansk professor: Ny kanal mellem borgere og politikere kan være knald eller fald for euroen i Danmark - Borgere sætter deres egen euro-debat på regeringens dagsorden - Usædvanlig alliance af Danmarks Radio, Syddansk Universitet og Mandag Morgen blander politik, formidling og forskning i lige så usædvanlig cocktail - Pia Kjærsgaard og EU-Kommissionen sætter hhv. kroner og euro i samme demokratiske eksperiment

Hundredvis af tilfældigt udvalgte borgere modtager i disse dage en invitation til at tilbringe en hyggelig weekend i Odense med rejse, hotel, mad og balkort betalt - og gaver oven i købet. Overskriften på invitationen lyder: "Den nationale folkehøring om euroen", og arrangørerne lægger ikke det mindste skjul på deres egentlige dagsorden: Deltagerne skal helst skrive både Danmarks- og Europahistorie.

Danmarks historie fordi de deltager i et demokratisk eksperiment, der ikke er set her i landet før i den målestok. Folkehøring - *Deliberative Polls* - er det varmeste, internationale bud på, hvordan man skaber en mere frugtbar dialog mellem borgere og beslutningstagere om vigtige samfundsspørgsmål. Der er indtil videre afholdt 17 af slagsen i en række vestlige lande, og flere er på vej. I Danmark er metoden hidtil kun afprøvet en enkelt gang i Fyns amt - regeringens offentlige møder i foråret byggede på en anden filosofi, selvom de foregik under samme betegnelse.

Europahistorie fordi der er grund til at forvente, at Odensehøringen bliver én af de begivenheder, der får størst indflydelse på udfaldet af euro-afstemningen d. 28. september.

Bag arrangementet står Huset Mandag Morgen, der er initiativtager, økonomisk garant og koordinator, i tæt samarbejde med Syddansk Universitet og Danmarks Radio. Sidstnævnte sikrer i sig selv, at høringen bliver én af euro-kampagnens mediemæssige hovedbegivenheder. DR planlægger selv at dække arrangementet tæt, bl.a. med timelange transmissioner i TV og radio og via internettet. Arrangementet har også opnået betydelig forhåndssinteresse i den øvrige presse, sådan som de sidste dages omtale vidner om. Såvel regeringstoppen som de centrale politiske figurer på modstandersiden har givet tilsagn om at troppe op.

Erfaringerne fra udlandet viser desuden, at folkehøringerne er særdeles effektive til at flytte holdninger. Ikke blot hos deltagerne selv, men også hos tv-seerne og blandt de mediefolk, der er med til at sætte den offentlige dagsorden efterfølgende. Professor James Fishkin, Austin University i Texas, vurderer over for Ugebrevet, at folkehøringen *kan* blive "et vendepunkt" i euro-kampagnens slutfase - hvis den bliver gennemført rigtigt. Fishkin ses normalt som folkehøringernes "opfinder", og han brænder for metoden. Han er også den i verden, der har studeret erfaringerne med de hidtidige folkehøring mest indgående.

1000-euro-spørgsmålet lyder naturligvis: Vil det gavne ja- eller nej-siden mest? Spørgsmålet står helt åbent. Folkehøringen kan både blive den arena, hvor ja-kampagnen får sit afgørende knæk, og den lejlighed hvor nej-kampagnen sætter troværdigheden over styr. Arrangørerne er egentlig ligeglade. Succeskriterium nr. 1 er, at ingen med rimelighed må kunne beskyldes dem for at gå hverken euro-tilhængernes eller krone-tilhængernes ærinde.

Folkehøringen back stage

Den første nationale folkehøring er arrangeret af Danmarks Radio, Syddansk Universitet og Huset Mandag Morgen. Statens Information medfinansierer projektet. SI følger og deltager i projektet med henblik på at uddrage læring af forløbet for at kunne foreslå forbedringer af kommunikationen mellem det offentlige og borgerne. SI deltager også i formidlingen af projektet og indgår i evalueringen af det.

Vigtigste økonomiske bidragydere er Nævnet vedr. EU-oplysning, der administrerer den offentlige oplysningsbevilling. Andre bidragydere er Dansk Folkeparti, Europaparlamentet, LO, Dansk Industri og Huset Mandag Morgen, samt en række større virksomheder, heriblandt Den Danske Bank, Novo Nordisk, ISS, Danfoss og Christian Hansen. Europa-Kommissionen yder støtte til forskningsdelen af projektet. DSB har stillet gratis togbilletter til rådighed for folkehøringens deltagere.

Begge parter støtter i øvrigt arrangementet økonomisk og moralsk. Sponsorer *bag* arrangementet rækker fra Dansk Industri til Dansk Folkeparti - med det neutrale Nævnet vedr. EU-oplysning som vigtigste bidragyder.

Ugebrevet gennemgår i det følgende de vigtigste problemer og perspektiver i Folkehøringen i Odense d. 26.-27. august - sammen med dokumentation for nogle erfaringer med metoden, der er indhøstet i USA, Australien og Storbritannien.

Meningsmåling med et menneskeligt ansigt

Ud over at være en politisk begivenhed, er folkehøringen på én og samme gang en demokratisk nyudvikling og et videnskabeligt studium i, hvordan deltagernes holdninger til emnet brydes og dannes. De politiske, demokratiske og videnskabelige aspekter er vævet tæt sammen.

Fra et demokratisk synspunkt er ideen at skabe et møde mellem borgere, beslutningstagere og eksperter, *hvor det er de uprofessionelle borgere, der sætter dagsordenen* - og fører størstedelen af debatten. Mødeformen er fra start til slut udformet for at få deltagernes egne synspunkter og synsvinkler frem og undgå, at de professionelle erobrer scenen.

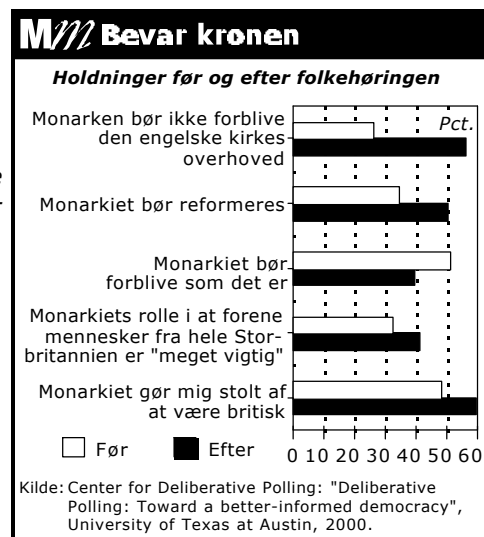
Deltagerne er udvalgt tilfældigt, men sådan at de afspejler befolkningens sammensætning.

Det er en selvstændig demokratisk pointe, at store dele af høringen mediedækkes tæt. Derved bliver debatten også et bidrag til information og meningsdannelse blandt interesserede borgere i hele befolkningen. De udenlandske høringer er da også i alle tilfælde blevet til i samarbejde med en større tv-station. Interessen har svinget mellem det påene og det overvældende. Seerundersøgelser viser, at en australsk folkehøring om indførelse af republik i 1999 blev overværet af en tredjedel af befolkningen.

De aktive demokrater på folkehøringen har dog flere tilskuere end som så. De bliver også fulgt af et par forskere, der for Odensehøringens vedkommende kommer fra Syddansk Universitet og hedder Vibeke Normann Andersen og Kasper Møller Hansen.

Forskernes opgave er at registrere deltagernes meninger, meningsbrydninger og meningsdannelse. Hvad mener de, hvad går de op i, hvordan diskuterer de - og hvilke argumenter er med til at ændre andre deltageres synspunkter? I et indviklet spørgsmål som euroen er holdningerne ikke statiske. For de fleste rummer spørgsmålet både *pro'er* og *contra'er*, der skal vejes af mod hinanden, og nye oplysninger eller synsvinkler kan få det store ja-nej-spørgsmål til at fremtræde i et nyt lys. Forventningen er, at der både blandt ja- og nej-sigere vil være nogle, der ændrer konklusion, og at mange flere vil få blik for nye sider af sagen.

Figur 1: Folkehøringer måler folks holdninger, når de har talt med andre og haft lejlighed til at tænke sig om. En britisk folkehøring i 1996 overbeviste flere deltagere om kongehusets vigtige rolle, men også om behovet for fornyelse.

Forskernes arbejde starter allerede, når deltagerne kontaktes første gang over telefonen, hvor de bliver bedt om at oplyse, hvad de ved, og hvad de mener om euroen, EU og politik mere generelt. En række af disse spørgsmål stilles også midtvejs i høringen og umiddelbart før, deltagerne tager hjem søndag eftermiddag. De væsentligste resultater offentliggøres i en opsamlingsrapport før folkeafstemningen. Hele folkehøringen er tilrettelagt i intimt samspil med forskerne for at skabe de bedst mulige betingelser for dette arbejde.

Professor Fishkin betegner denne side af folkehøringen som "meningsmåling med et menneskeligt ansigt". Høringen udgør et "mikrokosmos af hele landet, hvor de tunge argumenter på begge sider

kan udtrykkes og besvares. Det er plausibelt at tro, at dette mikrokosmos vil møde alle de argumenter i løbet af en weekend, som resten af landet vil fokusere mindre intensivt på over en periode på adskillige uger. På den måde viser eksperimentet, hvilken vej hele landet vil gå, hvis det ellers havde haft lige så gode muligheder for at blive velinformeret og alvorligt engageret i sagen," siger han.

Politiske virkninger

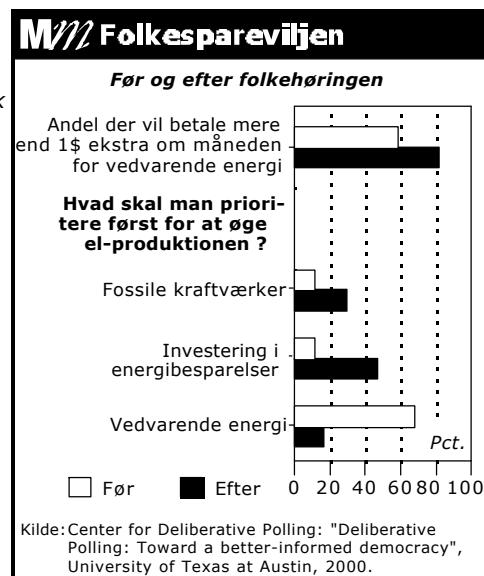
Det er næppe overraskende, at en weekends intensive bombardement med oplysninger og indbyrdes debat får mange deltagere til at ændre og nuancere deres synspunkter. Et interessant eksempel, der kan ses i figur 1, er den britiske folkehøring i 1996 om monarkiets fremtid. Målingen af deltageres holdninger før og efter viser, at mange deltagere på én gang blev mere kongetro, men også mere indstillet på at reformere kongehuset.

Mere overraskende er, at høringerne i flere tilfælde har haft betydelig politisk effekt på debatten i samfundet som sådan.

Forklaringen ligger måske bl.a. i, at fornuftige folk hellere lytter til andre fornuftige folk, der har sat sig ind i en sag, end til de mere ensporede eksperter og de altid mistroede politikere.

“Samtidig vil journalisterne og medierne i det hele taget se folk i dette repræsentative og videnskabelige mikrokosmos, der fokuserer på en sag ud fra deres egne bekymringer og på egne præmisser. Det burde hjælpe medierne til at dække sagen på en indholdsrig facon - ud fra vinkler, der optager almindelige mennesker,” siger Fishkin.

Figur 2: Folkehøringer kan være med til at omsætte folkelige idealer i praktisk politik - men også til at gøre idealerne mere praktiske. Texanerne fik et mindre sværmerisk forhold til vedvarende energi, men blev samtidig mere parate til at investere i bl.a. energibesparelser.

Et eksempel er en amerikansk folkehøring i begyndelsen af 1996, hvor deltagerne bragte andre emner op end dem, kandidaterne i de forestående primærvalg diskuterede. Pressen rapporterede, at økonomisk stagnation, faldende lønninger og jobusikkerhed stod langt højere på vælgerens dagsorden end på politikernes. “Hele primærvalgekampagnen endte med at dreje sig om disse spørgsmål,” noterer professor Fishkin.

En mere direkte indflydelsesrig folkehøring fandt sted i Fishkins egen hjemstat, Texas, samme år og drejede sig om noget så prosaisk som elforsyning. Høringen skabte en mere velinformeret - og mindre romantisk - opbakning til energibesparelser og vedvarende energi - som myndighederne brugte som et folkeligt mandat til at forsvare disse strategier under den efterfølgende deregulering af elsektoren. Se figur 2.

En tredje politisk effektfuld folkehøring blev gennemført i Australien i oktober sidste år forud for Australiens folkeafstemning om at overgå til republik. Et stort antal deltagere svingede i republikansk retning i løbet af høringen, og tendensen slog omgående igennem i de nationale meningsmålinger - dog ikke nok til at indhente monarkisternes betydelige forspring.

I den danske afstemningskampagne er forskellen mellem ja og nej betydeligt mindre, konstaterer Fishkin.

Hr. og fru Danmark vs. Nyrup, Bonde og Hoffmeyer

Folkehøringen skal ramme en række fine balancer. Den skal på én gang

- give deltagerne adgang til den bedst tilgængelige ekspertviden, så deres spørgsmål kan afklares - og samtidig undgå at de overtrumfes af bedreviddende akademikere eller tvangsfodres med uønsket ekspertviden.
- skabe direkte dialog mellem borgere og landets politiske ledelse, men også hindre, at de rutinerede politikere overtager showet.
- bringe borgernes egne synsvinkler frem og til debat, men også bidrage til, at debatten mellem dem foregår på et oplyst grundlag.

Ifølge forskningsadjunkt Vibeke Normann Andersen, Syddansk Universitet, er mødeteknikken og rammerne udformet præcis med henblik på at ramme balancen mellem disse modstridende hensyn.

To tredjedele af den samlede mødetid vil deltagerne udelukkende være sammen med hinanden i grupper på 15. Tiden skal dels bruges til at formulere og prioritere de spørgsmål, de ønsker bragt op i plenum, dels til at overveje, om de svar, de allerede har fået var tilfredsstillende. Arbejdet ledes af personer, der er udpeget på forhånd. De har alle særlig erfaring med gruppeledelse og en vis grundviden om euro-debatten - men intet politisk engagement i den - og pligt til at holde sig strengt neutrale, siger Vibeke Normann Andersen.

Det store problem bliver næppe at undgå ekspertdominans. Ekspertterne optager kun en enkelt time af weekendens program, og deres opgave består alene i at besvare spørgsmål, som deltagerne finder væsentlige nok. Panelet vil bestå af sagkyndige med forskellig faglig ballast og europapolitisk orientering. Den nøjagtige sammensætning ligger ikke fast, bortset fra at tidligere Nationalbank-direktør Erik Hoffmeyer har sagt ja til at være med. Ekspertterne er desuden inviteret til at deltage i aftenens middag og fest, så interesserede deltagere får chancen for at danse med nogle af euro-debattens tunge drenge m/k.

Derimod kan det godt blive lidt af en opgave at få de politiske ledere til at holde sig til den rolle, de er tiltænkt - men ikke vant til. I løbet af weekenden vil deltagerne møde centrale politikere fra samtlige partier med Poul Nyrup Rasmussen, Marianne Jelved, Pia Kjaersgaard, Anders Fogh Rasmussen og Holger K. Nielsen i spidsen. Desuden deltager fire europaparlamentarikere fra regeringspartierne og de to store nej-liste. Arrangørerne har dog taget de forholdsregler, de har fantasi til, siger Vibeke Normann Andersen:

De politiske repræsentanter vil blive bedt om *at lade være med* at holde oplæg. Som eksperterne skal de udelukkende svare på de spørgsmål, som formuleres og prioriteres af deltagerne. DRs uimponerede ordstyrer Reimer Bo får til opgave at sørge for, at politikerne svarer på spørgsmålet, hele spørgsmålet og intet andet end spørgsmålet. Bagefter får deltagerne hver især lejlighed til at bedømme, hvor godt politikerne klarede den opgave.

Et tredje balanceproblem består i at sikre deltagerne et forståeligt, relevant, faktuel og upartisk informationsmateriale om de centrale temaer i euro-debatten. Denne opgave har Mandag Morgen påtaget sig. Vanskeligheden består bl.a. i, at debatten udspiller sig mellem to brogede alliancer, ikke mellem to veldefinerede parter. Uenighederne går ikke blot om konklusionen, men også om, hvad debatten i grunden drejer sig om. Vanskelighederne søges omgået ved at vælge tolv temaer - seks fra den ene side, seks fra den anden - hvor modstandere og tilhængere så får sidste ord på skift.

Teksten på det ca. 15 sider lange informationsmateriale er i øjeblikket til høring hos partier, bevægelser og eksperter med forskellig indstilling. Såvel deres indvendinger som teksten selv vil kunne læses på Mandag Morgens hjemmeside - www.mm.dk fra næste uge. Også dette materiale - og dets tilstræbte neutralitet - vil blive underkastet dommen fra folkehøringens deltagere.

MiniDanmark taler ud

Folkehøringen skal afspejle den danske vælgerbefolkning. Borgerne er udvalgt gennem en stikprøve, der svarer til dem, som opinionsinstitutterne udtager, når de måler befolkningens holdninger. Bruttostikprøven er på ca. 1.700 borgere over 18 år. I sidste ende inviteres ca. 300 deltagere, der er repræsentative for vælgerkorpset som helhed med hensyn til køn, alder, bopæl og forhåndsindstilling til euroen.

Arbejdet med at interviewe de udvalgte gøres af PLS RAMBØLL Management og blev indledt tirsdag i sidste uge. Det sker i første omgang telefonisk. Interviewet afsluttes med en kort omtale af arrangementet, hvor respondenterne samtidig spørges, om de kunne tænke sig at deltage - eller evt. at få mere at vide. De foreløbige svar tyder på stor lyst til at være med. Det betyder, at den endelige deltagerliste vil kunne gøres repræsentativ for vælgerne på yderligere nogle kriterier, som politisk orientering, indkomst og status på arbejdsmarkedet.

Vibeke Normann Andersen medgiver dog, at det bliver svært at opnå en deltagerkreds, der ligner vælgerne i alle henseender. Erfaringerne fra udenlandske høringer viser, at nogle er svære at få med. F.eks. er kvinderne mere tilbageholdende end mænd, og de ældre og yngre er sværere at få op af stolene end mellemgruppen.

Derfor udfoldes der store anstrengelser for at nå grupper, der ikke straks takker ja ved udsigten til at komme til at diskutere med statsministeren i fjensynet. Der er lagt enorm vægt

på at gøre arrangementet til en social oplevelse, og deltagerne modtager en gave for at møde frem. Der er også sørget for deltageres transport med tog - pladsbilletter tilsendes på forhånd - og for indkvartering på hotel. Samtidig er PLS-intervieweren udstyret med en manual, der gør det muligt at besvare bekymringer af mange slags.

Global opmærksomhed

Odensehøringen vil tiltrække opmærksomhed verden rundt. Den umiddelbare interesse vil naturligvis især dreje sig om følgerne for afstemningen, men den vil også gælde metodens anvendelighed i et nyt emne - og et nyt land. En væsentlig del af opmærksomheden vil være akademisk. Det berømte Center for Avancerede Studier i Adfærdsvidenskaberne ved Stanford University i Californien, har eksempelvis gjort *Deliberative Polls* til særligt studieobjekt fra det kommende akademiske år.

Også i politiske kredse følges eksperimentet imidlertid opmærksomt. Selveste Al Gore har betegnet folkehøringerne som "en vidunderlig nyskabelse", og ifølge James Fishkin spredt interessen sig hastigt. I Hong Kong og Bulgarien er nylig afholdt høringer i mindre skala. I Canada afholder miljøministeriet en høring i næste måned, og i Australien er planerne om endnu en høring langt fremskredne. I Israel afholdtes i juni et daglangt seminar i landets parlament, Knesset, om mulighederne for at bruge metoden som et redskab i fredsprocessen.

Jacob Andersen
jaan@mm.dk

REFERENCER:

- Oplysninger om Danmarks første folkehøring vil løbende blive offentliggjort på Mandag Morgens hjemmeside www.mm.dk